Latvijas Universitātes
Latviešu valodas institūts

Latvijas vietvārdu vārdnīca

R

Rīga 2013

UDK 811.174'374.2'373.21
La 811

Latvijas vietvārdu vārdnīca. *R*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013. – LXXI + 537 lpp. / Sastādījuši: Laimute Balode (*Raba–Ràžas-*, *Reņi–Rę̃ža*, *Ruõbaĺts*–Ržȧvec), Dzintra Hirša ("Rebainis"–*Reñǵe*, *Rûkteniekí*–"Rūža"), Ojārs Bušs (*Ríba–Rūksis*); iekļauti arī materiāli no Jāņa Endzelīna manuskripta. Atbildīgais redaktors O. Bušs.

Izdevumā "Latvijas vietvārdu vārdnīca. *R*" apkopota informācija par visiem LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkā iekļautajiem Latvijas vietvārdiem (alfabētiskajā secībā no *Raba* līdz Ržȧvec). Šis sējums ir ceturtais no izdevuma, kas nosacīti turpina J. Endzelīna sastādīto vārdnīcu "Latvijas PSR vietvārdi" (1956; 1961 [*Abačas–Ōzers*]). Katram "Latvijas vietvārdu vārdnīcā" iekļautajam vietvārdam norādīta lokalizācija (parasti pagasts) un attiecīgā ģeogrāfiskā objekta kategoriālā piederība. Bieži vien sniegta informācija par vietvārda izrunu izloksnē un cita ar konkrēto vietvārdu saistīta papildinformācija. Vietvārdiem parasti dots cilmes komentārs.

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA NACIONĀLĀ IDENTITĀTE

Grāmata sagatavota un izdota ar Valsts pētījumu programmas "Nacionālā identitāte (valoda, Latvijas vēsture, kultūra un cilvēkdrošība)" finansiālu atbalstu.

Izdota ar LU Latviešu valodas institūta 2013. gada 10. decembra Zinātniskās padomes sēdes (protokola Nr. 9/2013) lēmumu.

Recenzenti: *Dr. habil. philol.* **Benita Laumane**, *Dr. philol.* **Lembits Vaba**

Atbildīgais redaktors: *Dr. habil. philol.* **Ojārs Bušs**

Sējuma redaktori: *Dr. philol.* **Laimute Balode**, *Dr. habil. philol.* **Ojārs Bušs**, *Dr. philol.* **Dzintra Hirša**, *Dr. philol.* **Renāte Siliņa-Piņķe**, *Dr. philol.* **Anna Stafecka**, *Dr. philol.* **Anta Trumpa**

Korektūras lasīja *Mg. philol.* **Sanda Rapa**, *Dr. philol.* **Renāte Siliņa-Piņķe**, *Mg. philol.* **Ilze Štrausa**, *Dr. philol.* **Anta Trumpa**

Teksta papildināšanā un vārdnīcas aparāta veidošanā piedalījās *Dr. habil. philol.* **Ilga Jansone**, *Mg. philol.* **Sanda Rapa**, *Dr. philol.* **Renāte Siliņa-Piņķe**, *Mg. philol.* **Ilze Štrausa**, *Dr. philol.* **Anta Trumpa**

Datorsalikums un makets: *Mg. paed.* **Gunita Arnava**

Priekšvārda, vārdnīcas struktūras apraksta un saīsinājumu saraksta tulkojums uz angļu valodu: *Dr. philol.* **Pauls Balodis**

ISBN 978-9984-742-71-7

© LU Latviešu valodas institūts, 2013

Priekšvārds

Nododot lasītājiem "Latvijas vietvārdu vārdnīcas" (LVV) ceturto sējumu (*R*), vēlreiz jāatgādina jau iepriekšējo sējumu priekšvārdā teiktais, proti, ka šī vārdnīca iecerēta kā Latvijas vietvārdu tēzaurs, vienlaikus lieliski apzinoties reāla tēzaura principiālo neiespējamību. Līdz ar to vārdnīcā iekļauta informācija par visiem tiem Latvijas vietvārdiem, kas bijuši zināmi vārdnīcas sastādītājiem manuskripta pabeigšanas brīdī.

LVV daudzējādā ziņā ir Jāņa Endzelīna vārdnīcas "Latvijas PSR vietvārdi" (Lvv) turpinājums, tomēr starp šiem diviem izdevumiem ir arī virkne atšķirību. Raksturojot LVV un Lvv kopīgās iezīmes, vispirms jāuzsver, ka šīs vārdnīcas vieno to veidošanas procesa vienlaidums, ko nosacīti varētu saukt arī par nepārtrauktību, kaut arī kopš Lvv 2. sējuma iznākšanas 1961. gadā ir bijuši vairāki gadiem ilgi periodi, kad darbs turpinājās tikai pie vietvārdu kartotēkas papildināšanas un kārtošanas, bet manuskripts reāli netika rakstīts. Vienojošs pamats ir Jāņa Endzelīna sagatavotais (un Mirdzas Brences ar roku pārrakstītais) Lvv manuskripta turpinājums, kas uzrakstīts līdz šķirklim *spēks*. Lvv un LVV vienotību nodrošināja arī Vallijas Dambes (1912–1995) personība; viņa savulaik bija Lvv zinātniskā redaktore, kā arī papildināja šīs vārdnīcas 2. daļas manuskriptu ar apmēram 7 autorloksnēm teksta. V. Dambe ir LVV pirmo divu sējumu "*Paaglis–Piķu-*" un "*Pilaci–Pracapole*" sastādītāja un viena no sastādītājām trešajam LVV sējumam "*Pracirika–Puožu-*". V. Dambe darbu pie LVV pabeidza 1984. gadā, pēc tam manuskriptā gan iepludināts vēl samērā daudz jaunāka (vai nesenāk apzināta) vietvārdu materiāla, tomēr saglabājot V. Dambes veidoto tekstu (līdz šķirklim *Ptušinka*) kā pamatu. Savukārt R sējuma manuskripta pirmvariantu tā autori Laimute Balode, Ojārs Bušs un Dzintra Hirša tika veidojuši Vallijas Dambes vadībā. Daudz kopīga ir abu vārdnīcu – Lvv un LVV – struktūrā, jo LVV pamatā saglabāta J. Endzelīna izstrādātā vietvārdu vārdnīcas šķirkļu un subšķirkļu struktūra.

Tajā pašā laikā starp Lvv un LVV ir arī dažas būtiskas atšķirības, ko radījusi gan vairāk nekā 40 gadu laika distance starp Lvv otro sējumu un LVV pirmo sējumu "*Paaglis–Piķu-*", gan vēlme paplašināt vārdnīcas lietotāju loku, iekļaujot vārdnīcā vairāk ar konkrētajiem vietvārdiem saistītas informācijas. Kopš 20. gs. 50. gadiem LU Latviešu valodas institūta vietvārdu vārdnīcas kartotēkas apjoms palielinājies 5–6 reizes un gandrīz tikpat palielinājies arī vārdnīcā iekļaujamā toponīmiskā materiāla daudzums. Līdz ar to šobrīd par pamatu vairs netiek ņemts J. Endzelīna atstātais manuskripts, iestrādājot tajā papildmateriālus, bet gan tiek veidots jauns, patstāvīgs vārdnīcas teksts, kurā iekļaujas arī materiāli no J. Endzelīna manuskripta, veidodami ne vairāk kā 20 procentu no kopējā teksta apjoma (gadījumos, kad

J. Endzelīna manuskriptā ne tikai apkopoti vietvārdi, bet atrodami arī apsvērumi par vietvārdu cilmi, šie apsvērumi LVV tekstā citēti, norādot autorību: J.E.; J. Endzelīna manuskriptā iekļautais cilmes komentārs nav izmantots vienīgi tad, ja to veido tikai atsauce "ME" bez norādes uz konkrētu šķirkli vai sējumu un lappusi). Nedaudz atšķiras arī Lvv un LVV sastādītāju mērķis un izdevumu adresāts. J. Endzelīnu vietvārdi interesēja pirmām kārtām kā materiāls pētījumiem salīdzināmi vēsturiskajā valodniecībā, un Lvv materiāls galvenokārt ir ticis atlasīts, domājot par pētījumiem šajā valodniecības jomā. Tādēļ no vienas un tās pašas saknes vietvārdiem, ja to bija daudz, vārdnīcā tika ietverta tikai daļa, beidzot uzskaitījumu, piemēram, ar norādi ".. u. d. c. [= un daudzi citi] salikteņi ar *-kalns*" (Lvv I_2 19; par šajā vārdnīcā neiekļautajiem vietvārdiem skat. arī redakcijas priekšvārdā Lvv I_1 IV). Lvv neiekļuva arī relatīvi jauni, 20. gadsimtā veidoti vietvārdi (piemēram, daudzie jaunsaimniecību nosaukumi), jo tiem, protams, ir daudz mazāk vērtības no valodas diahronisko pētījumu viedokļa. Savukārt LVV sastādītāju ideālais mērķis būtu sniegt ziņas par **visiem** Latvijas vietvārdiem, bet, tā kā šis mērķis nav pilnībā īstenojams (arī tāpēc, ka nepārtraukti rodas jauni vietvārdi), šīs vārdnīcas sastādītāji sev kā praktisko uzdevumu izvirzījuši vismaz reāli iespējamo tuvošanos minētajam ideālam. Adresāta atšķirība (Lvv galvenais adresāts – salīdzināmi vēsturiskās valodniecības speciālisti, LVV – plašāks interesentu loks) ir bijusi par cēloni arī tam, ka LVV iekļauts vairāk dažādas, tostarp ar valodniecību tieši nesaistītas, piemēram, ģeogrāfiskas vai vēsturiskas, papildinformācijas; vienmēr norādīts pēdējais zināmais vietvārda reģistrējums, kā arī informācija par attiecīgā ģeogrāfiskā objekta izzušanu, ja tādas ziņas ir. Kā formāla atšķirība jāmin arī tas, ka J. Endzelīns bija iecerējis izdevumā "Latvijas PSR vietvārdi" iekļaut 2 daļas – vārdnīcu, no kuras viņš paguva sagatavot 2 sējumus, un teorētisku monogrāfiju; "Latvijas vietvārdu vārdnīcā", kā liecina jau šīs publikācijas nosaukums, plašāki teorētiski pētījumi netiks iekļauti.

LVV publicētie vietvārdi un informācija par tiem ņemta no ļoti daudziem dažādas ticamības pakāpes avotiem. Arī vietvārdu vākšanas ekspedīcijās vācēju kvalifikācija ir bijusi visai atšķirīga. LVV sastādītāji ir centušies nedrošos materiālus pārbaudīt, tomēr ne vienmēr tas ir bijis iespējams. Tādēļ, piemēram, viena un tā paša ciema (vai cita ģeogrāfiska objekta) nosaukums dažādu vietvārdu papildkomentāros paretam var būt dots atšķirīgos variantos, ja tieši tādi – atšķirīgi – varianti minēti attiecīgajos toponīmiskā materiāla avotos; šāds avotos minēts ciema nosaukums dažkārt var atšķirties arī no mūsdienās lietotā oficiālā nosaukuma.

LVV nav uzskatāma par etimoloģisko vārdnīcu; etimoloģiskajos komentāros parasti norādīts tuvākais vietvārda veidošanas avots – latviešu valodas vai kādas kaimiņtautas valodas leksēma. Tikai dažreiz dots izvērstāks etimoloģiskais komentārs.

LVV pirmo divu sējumu pamatteksta sastādītāja, kā jau norādīts, ir Vallija Dambe. Turpmākajos LVV sējumos saglabātas dažas viņas ieviestas vārdnīcas tekstveides īpatnības (pirmām kārtām tās ir dažas šķirkļu struktūras īpatnības, kā arī lauksaimniecības arteļu jeb kolhozu nosaukumu un ielu nosaukumu iekļaušana šajā vārdnīcā, kaut arī parasti minēto kategoriju onīmi vispārīga tipa vietvārdu vārdnīcās netiek ietverti).

Vārdnīcas struktūra

Vārdnīcā vietvārdi izkārtoti šķirkļos, pēc iespējas apvienojot vienā šķirklī toponīmus ar vienu un to pašu leksisko sakni, resp., vārdus, kas pieder pie vienas un tās pašas etimoloģiskās ligzdas; dažkārt gan arī vienā šķirklī iekļauti vietvārdi, kas darināti no divām atšķirīgām, bet homonīmiskām leksiskajām saknēm, kuras reāli nav iespējams droši nodalīt vienu no otras.

Šķirklī vietvārdi kārtoti šādā morfoloģiskā secībā:

vsk. nom., piem., *Rags*;
vsk. ģen. (vārdkopu un salikteņu sastāvā), piem., *Raga- Caurums*, *Raga-* ceļš, *Raga-gala-* ceļš;
dsk. nom., piem., *Ragi*;
dsk. ģen. (vārdkopu un salikteņu sastāvā), piem., *Ragu- birzs*, *Ragu-buļļi*, *Ragu-* kalni;

salikteņi (ja starp salikteņiem ir vietvārdi ar atšķirīgām celma formām, tie kārtoti alfabēta secībā), piem.,

Rag-brūži,
Rag-upīte;

sufiksālie atvasinājumi (alfabētiskā secībā, bet viena un tā paša atvasinājuma gramatiskās formas jau minētajā morfoloģiskajā secībā), piem.,

Radziņš, *Radziņa-* mežs, *Radziņi*, *Radziņ*-ciems,
Ragainais- gabals,
Ragaines- ganības,
Ragainīte,
Raģa- mežs, *Raģi*,
Raģeļi,
Raģenieki,
Raģīši.

Vārdkopas un salikteņi ar attiecīgo toponīmisko leksēmu otrajā (vai trešajā) komponentā kārtotas katras sadaļas beigās alfabētiskā secībā, piem., pēc visiem vietvārdiem *Rags* seko *Abragciema- rags*, *Akmens- rags*, *Akmeņ-rags* utt.

Izkārtojot vietvārdus alfabētiskā secībā, izmantots tā sauktais J. Endzelīna alfabēts (ar vienu atšķirību, proti, nešķirot izkārtojumā *ŗ* no *r*), kurā

garie patskaņi seko pēc īsajiem (arī *ō* pēc *o*), divskanis *ie* – pēc *ī* un divskanis *uo* – pēc *ū*:

a, *ā*, *b*, *c*, *č*, *d*, *e* [un *ę*], *ē* [un *ę̄*], *f*, *g*, *ģ*, *h*, *i*, *ī*, *ie*, *j*, *k*, *ķ*, *l*, *ļ*, *m*, *n*, *ņ*, *o*, *ō*, *p*, *r* [un *ŗ*], *s*, *š*, *t*, *u*, *ū*, *uo*, *v*, *z*, *ž*.

Ja vietvārdi citēti no rakstu avotiem, šo vārdu rakstībā saskaņā ar oriģinālu var būt izmantotas arī citas burtzīmes, tostarp arī citu valodu (galvenokārt vācu un krievu valodas) alfabēta burti. Šādi rakstītu vārdu iekļaušana alfabētiskajā kārtojumā ir bijusi mazliet nosacīta, pamatodamās uz aptuvenu vietvārda izrunas iespējamo atveidojumu latviešu rakstībā. Ja vietvārds šķirkļa vai subšķirkļa sākumā rakstīts nepārceltā izloksnes formā, tas alfabētiskajā kārtojumā iekļauts, ņemot vērā iespējamo literārajā valodā pārcelto formu, piem., **Rùomanîca** (Vīksnā, resp., Austrumlatvijā) starp vietvārdiem, kas sākas ar *Rā-*; arī seni vietvārdu pieraksti iekļauti alfabētā atbilstoši domājamai mūsdienu izrunai, piem., mājvārds "Radsin" (1782. g. Ipiķos) – starp mājvārdiem *Radziņi*. Dažas specifiskas burtzīmes (piem., *ä*, *y*) palaikam izmantotas vietvārdu izrunas formu rakstībā.

Pilnīgi vienādi vietvārdi kārtoti pēc attiecīgo ģeogrāfisko objektu apzīmējumu alfabēta secības: [a. c. skat. pie c], ap, av, bazn., c (šai alfabēta vietā arī a. c., lc., mc., sā, sc., vas. c., vc.), ce, cp, dī, [dz skat. pie mā], dzi, dz. sta, ez, ga, gr, grā, ie, [jmā skat. pie mā], [js skat. pie mā], ka (šai alfabēta vietā arī paka, pka), kh, kp, kr, krū, la, l/a, [lc. skat. pie c], le, lī, mā (šai alfabēta vietā arī dz, jmā, js, mz, mžs, vs, z), [mc. skat. pie c], me, mu, [mz skat. pie mā], [mžs skat. pie mā], neap, pag, [paka skat. pie ka], pc, pgd, pgļ, pils., [pka skat. pie ka], pļ, p/s, pu, pusmu, puss, s, [sā skat. pie c], [sc. skat. pie c], sē, sta, str, šķū, ti, tī, u, [vas. c. skat. pie c], [vc. skat. pie c], vējdzi, [vs skat. pie mā], [z skat. pie mā], zr, zv. Alfabētiskajā secībā var iekļauties arī nesaīsināti objektu apzīmējumi, piem., skola, vieta, zemiene.

Ja vienādi vietvārdi apzīmē vienāda veida ģeogrāfiskos objektus, šie vietvārdi kārtoti pēc atrašanās vietas alfabēta secībā, piem., mājvārds *Radziņi* Bērzē, Bikstos, Codē, Dagdā, .. Mangaļos, Mārupē, Matkulē, .. Vecgulbenē, Veclaicenē, Viļķenē (atrašanās vietu – parasti pagastu – nosaukumi kārtoti latviešu literārās valodas alfabēta secībā).

Par šķirkļa vārdu izmantota vienskaitļa nominatīva forma, ja tāda ir materiālā. Ja reālajā vietvārdu materiālā šādas formas nav (vai šķirkļa sākumā rakstāmā forma nav fiksēta mūsdienu latviešu valodas rakstībā), tā var būt mākslīgi konstruēta, piem., ****Rasma***:. Biežāk tomēr par šķirkļa vārdu izmantota reālā forma, kas aprakstāma kā pirmā saskaņā ar šķirkļa struktūru, piem., daudzskaitļa ģenitīvs ***Rebļu-***. Šķirkļa vārds rakstīts trekninātiem burtiem.

Ja šķirklī ir daudz vietvārdu, tie, kas veido lielākas grupas (pēc morfoloģiskā vai alfabētiskā dalījuma), rakstīti atsevišķās rindkopās, atdalot šādas viena šķirkļa rindkopas citu no citas ar semikolu (;), bet pēdējo (vai vienīgo) rindkopu no tajā pašā rindkopā dotā cilmes komentāra – parasti ar kolu (:), dažreiz – ar semikolu (;).

Šķirkļa beigās dots cilmes komentārs, kura galvenais uzdevums ir atklāt (ja tas iespējams) vietvārda (-u) veidošanās tiešo avotu – latviešu valodas vai kādas citas valodas apelatīvu vai onīmu. Kad iespējams, dots arī sastatījums ar varbūtēji radniecīgiem latviešu vai cittautu vietvārdiem.

Viena ģeogrāfiskā objekta viena nosaukuma apraksta jeb subšķirkļa struktūra

Katra atsevišķā nosaukuma apraksts jeb subšķirklis sastāv no četriem obligātiem elementiem (divi pirmie no tiem gan palaikam ir implicīti) un vairākām fakultatīvām sastāvdaļām. Obligātie elementi apraksta secībā ir: 1) vietvārds (resp., subšķirkļa vārds); 2) norāde par ģeogrāfiskā objekta kategoriālo piederību; 3) lokalizācijas norāde; 4) informācijas avota norāde. Obligātie elementi ar vai bez papildkomentāriem (skat. 5)) veido subšķirkļa pamattekstu. Subšķirkļa fakultatīvās sastāvdaļas ir: 5) dažādi papildkomentāri no attiecīgā informācijas avota; tie doti iekavās, kas iestarpinātas starp lokalizācijas norādi un avota norādi; 6) papildinformācija par vietvārdu no citiem avotiem dota iekavās aiz pamatavota norādes; 7) ar papildkomentāriem saistītas piebildes, kas dotas kvadrātiekavās tieši aiz attiecīgā papildkomentāra. Katru subšķirkli, ja vien tas nav pēdējais rindkopā vai šķirklī, no nākamā subšķirkļa atdala komats.

1. Vietvārdi rakstīti J. Endzelīna alfabētā; literārajai izrunai atbilstošie (t. i., jau sākotnēji literārajā valodā veidotie, kā arī t. s. pārceltās formas) doti kursīvā, piem., [*Radziņi*] (šeit subšķirkļa struktūras aprakstā citētie piemēri izcelti, izmantojot kvadrātiekavas, jo parastākie izšķiršanas līdzekļi, piem., kursīvs un pēdiņas, lietoti vārdnīcas tekstā citās, specifiskās funkcijās). Ja kāds burts neatbilst literārajai izrunai vai atbilsme nav droša, tas rakstīts stāvi, piem., [*Rebinovka*]. Viss vārds rakstīts stāviem burtiem, ja tas dots dialektālajā izrunā, kas atšķiras no literārās, vai arī ja izruna nav droši zināma, piem., [Rečina]. Stāviem burtiem vienmēr rakstīts vietvārdā – vārdkopā vai saliktenī – iekļāvies ģeogrāfiskās nomenklatūras vārds, ja tas atbilst vietvārda nosauktā ģeogrāfiskā objekta kategoriālajai piederībai, piem., pilskalna nosaukumā [*Rèiņu-* pilskalns] un ir bez stilistiskiem ierobežojumiem regulāri lietots literārajā valodā (turpretim literārajā valodā retāk lietoti vai nelietoti nomenklatūras vārdi rakstīti kursīvā un parasti ar lielo sākuma burtu, piem., [*Zęĺta- Rãjum̂s* pļ]). Ja vietvārds zināms tikai no kāda rakstu avota, tas parasti rakstīts stāviem burtiem pēdiņās, piem., ["Rāceņi" vs Vidsmuižā]; tomēr bez pēdiņām rakstīti vietvārdi, kas ņemti no E I, E II, U IV, U V (t. i., no J. Endzelīna un J. Plāķa publicētajiem lielākajiem vietvārdu krājumiem), kā arī no dažām citām zinātniskām publikācijām. Ja vietvārds ir saliktenis vai vārdkopa, tā komponenti (vārdi vai leksiskās saknes) atdalīti viens no otra ar defisi; starp defisi un salikteņa komponentiem rakstībā nav

pauzes, piem., [*Rãjum*-pļavas], bet vārdkopas rakstītas ar pauzi starp defisi un attiecīgās vārdkopas otro komponentu, piem., [*Ràceņu*- purvs]; defise nav lietota, citējot senākus rakstu avotus.

Vietvārds vienmēr rakstīts ar lielo sākumburtu – arī tad, ja materiāla avotā (piemēram, J. Endzelīna vai J. Plāķa sastādītajos publicētajos krājumos) tas bijis rakstīts ar mazo sākumburtu; šī korekcija netiek rādīta ar saīsinājumu k kā koriģētu formu gadījumos. Ar mazo sākumburtu rakstīti vienīgi iedzīvotāju nosaukumi (pgļ), kas nav vietvārdi, taču iekļauti vietvārdu vārdnīcā, ņemot vērā šo nosaukumu ciešo saistību ar vietvārdiem.

Subšķirklis var sākties bez vietvārda, t. i., uzreiz ar ģeogrāfiskā objekta kategoriālās piederības norādi, ja vietvārds ir pilnībā identisks iepriekšējā subšķirklī (vai pēdējā ar vietvārdu sāktajā no iepriekšējiem subšķirkļiem) aprakstītajam. Ja saliktenī vai vārdkopā identisks iepriekšējā subšķirkļa vietvārdam ir pirmais/-ie komponents/-i, tas/tie mēdz būt aizstāts/-i ar garu svītru (piem., *Rata- kaÎns* pļ .., – kalni [jālasa: *Rata-* kalni]). Ja identisks iepriekšējā subšķirkļa vietvārdam (vai vairāku vietvārdu uzskaitījumā – iepriekš minētajam vietvārdam) ir vietvārda pēdējais komponents, tas var būt neatkārtots, bet par tā eksistenci liecina defise aiz pirmā komponenta (piem., *Jaûn-ratniẽks* z, *Liẽl-* z, *Vẹc-* z [jālasa: *Liẽl-ratniẽks* z, *Vẹc-ratniẽks* z]); ja netiek atkārtoti vairāki pēdējie komponenti, uz tiem norāda domuzīmes (piem., *Dižais- Apš-rags* pļ, *Mazais-* – – pļ). Ja vietvārds ir pilnībā identisks iepriekš minētajam dabā reģistrētajam, taču zināms tikai no rakstu avotiem, var būt rakstītas tikai pēdiņas, vietvārdu neatkārtojot: [*Rusiņi* mā Rucavā .. 1972, “ ” Vestienā Mk]. Savukārt, ja dabā reģistrētam vietvārdam no iepriekšējā vietvārda atšķiras tikai zilbes intonācija, tekstā var būt dots tikai nepārprotams vārda segments ar šo intonāciju, piem., [*Riêviņas* js Kazdangā (// *Riẽ-*) 1958]. Ja garajam patskanim norādīta zilbes intonācija, garumzīme nav lietota, izņemot gadījumus, kad garumzīmes trūkums varētu izraisīt pārpratumus (piemēram, virs gara krītoši intonēta patskaņa garumzīme likta tikai tad, ja šis patskanis ietilpst tautosillabiskā savienojumā); U IV un U V izmantotie no mūsdienu prakses atšķirīgie patskaņu garuma un zilbes intonāciju apzīmējumi parasti koriģēti.

2. Norāde par vietvārda apzīmētā ģeogrāfiskā objekta kategoriālo piederību parasti dota, izmantojot saīsinājumu, taču retāk pieminami vai grūtāk definējami objekti var būt nosaukti arī ar pilnu vārdu vai pat vārdkopu. Jāņem vērā, ka dažādu veidu māju apzīmējumi (kam atbilst saīsinājumi dz, jmā, js, mā, mz, mžs, vs, z) alfabētiskajā kārtojumā nav nodalīti cits no cita, tie atrodami tajā kārtojuma vietā, kur būtu meklējams saīsinājums mā. Tāpat nav nodalīti cits no cita ciema apzīmējumi (a. c., c, lc., mc., sc., vas. c., vc., arī ar saīsinājumu sā apzīmētie ciemi atrodami kārtojuma vietā, kur būtu meklējams c; jāpiebilst, ka savulaik tradicionālā Latgales ciemu dēvēšana par sādžām, kā uzskata, piem., *Dr. philol.* A. Stafecka, neatbilst mūsdienu reālajai situācijai un nebūtu turpināma) un augstieņu, resp., kalnu

un pakalnu, apzīmējumi (ar paka apzīmētie pakalni un ar pka apzīmētie pilskalni atrodami kārtojuma vietā, kur būtu meklējams ka). Krusts † pirms ģeogrāfiskā objekta kategoriālās piederības apzīmējuma norāda, ka šis objekts vairs dabā nepastāv. Ja ģeogrāfiskās nomenklatūras vārds, kas apzīmē attiecīgā objekta kategoriālo piederību, iekļauts vietvārda (salikteņa vai vārdkopas) sastāvā, šis objekta apzīmējums netiek vēlreiz atkārtots (piem., [*Receles*- tilts Dikļos]); par to, ka vietvārda elements vienlaikus ir arī reālais ģeogrāfiskā objekta apzīmējums, šādos gadījumos signalizē minētā elementa rakstījums ar stāviem burtiem un vārdkopā – ar mazo sākumburtu.

3. Parasti lokalizācijas norādē minēts pagasts atbilstīgi 20. gadsimta 20.–30. gadu administratīvi teritoriālajam iedalījumam (1939. g. dalījums pagastos, kā zināms, sakrīt ar latviešu valodas izlokšņu tradicionālo iedalījumu), no pagasta nosaukuma fonētiskajiem un morfoloģiskajiem variantiem izvēloties vai nu vēsturiski pareizāko (piem., *Brigi*, nevis *Briģi*, *Ziemeris*, nevis *Ziemeri*), vai arī ilgstoši un oficiāli lietoto (piem., *Vīšķi*). Tomēr gadījumos, kad izmantoti avoti, no kuriem nebija iespējams droši izsecināt lokalizāciju senākajās pagastu robežās, lokalizācijas norādē izmantots attiecīgajā avotā minētais formulējums (piem., piesaiste rajonam un ciemam vai ciema padomei saskaņā ar 20. gadsimta 50.–80. gadu administratīvi teritoriālo iedalījumu). Dažreiz pirms pagasta nosaukuma norādīts tag. (= tagadējais); tas darīts, ja 20. gadsimta 20.–30. gadu iedalījumā šāda pagasta nav bijis vai arī ja pagasta robežas laika gaitā būtiski mainījušās. Tomēr jāņem vērā, ka pagastu robežas vēstures gaitā ir mainītas daudzkārt (arī pagastu iedalījums 20. gs. 20. gadu sākumā, kad tika publicēti E I un E II, nav identisks 1939. g. dalījumam), tāpēc diemžēl nav iespējams pilnīgi izvairīties no gadījumiem, kad vienam un tam pašam ģeogrāfiskajam objektam dažādos avotos bijusi norādīta atšķirīga lokalizācija un tādēļ vārdnīcā tas minēts divreiz vai pat vairākkārt (t. i., kā vairāki objekti, kas lokalizēti katrs citā pagastā).

4. Katra subšķirkļa pamattekstu noslēdz avota norāde, kas rāda, no kāda publicēta vai nepublicēta avota iegūtas ziņas par šajā subšķirklī minēto vietvārdu. Publicēto avotu sarakstu atšifrējumi atrodami "Darbā lietoto avotu saīsinājumu sarakstā". Ja kā avots minēts tikai gadskaitlis, vietvārds kopā ar iespējamo papildinformāciju attiecīgajā gadā pierakstīts vietvārdu vākšanas ekspedīcijā (pierakstītājs var būt bijis gan profesionāls valodnieks, gan students, gan arī vietvārdu apzināšanas entuziasts no attiecīgā novada). Ja vietvārds vienādi pierakstīts vairākās ekspedīcijās, LVV tekstā parasti iekļauta tikai norāde uz senāko un nesenāko no tām. Ja konkrēto avotu noskaidrot vairs nebija iespējams, kā avota norāde izmantots saīsinājums p (= dažādi neidentificēti avoti). Ja saīsinājums p dots kopā ar gadskaitli, nekonkretizētais avots publicēts vai pārrakstīts attiecīgajā gadā; šāda norāde – p kopā ar gadskaitli – palaikam izmantota, ja vietvārds ņemts no publikācijas, uz kuru padomju okupācijas periodā cenzūras dēļ nebija iespējams atsaukties tieši. Gatavojot šo sējumu publikācijai, esam centušies netiešās norādes atšifrēt,

tomēr ne vienmēr tas vairs bija izdarāms. Saīsinājums k (= koriģēta forma) lielākoties izmantots aiz norādēm uz papildu rakstu avotiem, kuri apstiprina subšķirkļa galvā doto vietvārda izrunas formu (taču bez informācijas par zilbes intonāciju, šaurā vai platā *e* izrunu, divskaņa *uo* izrunu u. tml.) vai arī aiz norādes uz J. Plāķa vietvārdu publicējumu, šajos gadījumos parasti liecinot par to, ka nav pārpublicēti J. Plāķa lietotie īpatnējie zilbes intonāciju apzīmējumi. Retos gadījumos saīsinājums k norāda uz būtiskāku korekciju (salīdzinot ar pirmavotu), ko savā manuskriptā ieviesis jau J. Endzelīns; šajos gadījumos minētajam saīsinājumam pievienota norāde – J.E.

5. Papildkomentāros no tā paša informācijas avota, no kura ņemts subšķirkļa vārds, var būt iekļauta dažāda informācija, piemēram: a) aiz // – vietvārda varianti vai paralēlnosaukumi (subšķirkļa vārdam "Rovinka" ez Pildā [// "Ravinka- ezers"]); b) vietvārda izruna izloksnē, ja subšķirkļa sākumā dota literarizēta forma, kas būtiski atšķiras no izrunas; dialektālās izrunas pieraksta paņēmieni un izmantotās rakstzīmes atbilst latviešu valodnieciskās literatūras tradīcijām (skat. LVDA 16–18); jāņem gan vērā, ka izrunas pieraksta precizitāte mazāk profesionālu vācēju materiālos mēdz būt apšaubāma (īpaši tas attiecas uz līdzskaņu palatalizējumu vai tā trūkumu Austrumlatvijas vietvārdos); gatavojot šo sējumu publicēšanai, minētās neprecizitātes bija iespējams novērst tikai daļēji; c) lokalizācijas precizējums pagasta ietvaros (piem., vietvārdu vākšanas ekspedīciju materiālos bieži minēts saistījums ar ciema padomi vai ciemu atbilstoši tam administratīvi teritoriālajam iedalījumam, kas bija spēkā ekspedīcijas norises brīdī); d) izmantotajā avotā atrodamās ziņas par vietvārda cilmi; e) tautetimoloģisks cilmes skaidrojums, ar vietvārdu saistītu nostāstu vai leģendu īss atreferējums; f) dažādas ziņas par vietvārda apzīmēto ģeogrāfisko objektu, kas var būt noderīgas cilmes skaidrojumā vai šā objekta identifikācijā (piem., ūdenstilpes platība vai ūdensteces garums); g) nozīmīga vēsturiska informācija par attiecīgo ģeogrāfisko objektu; h) citi šajā pašā pagastā lokalizētie šā paša šķirkļa vietvārdi (t. s. sekundārie vietvārdi).

6. Papildinformācija no citiem avotiem var pilnībā apstiprināt subšķirkļa pamattekstā sniegtās ziņas par vietvārdu, attiecīgā ģeogrāfiskā objekta kategoriālo piederību un tā lokalizāciju; šādā gadījumā iekavās aiz pamatteksta norādīts tikai informācijas avots, piem., [*Rùobežnieki* js Tirzā 1954 (1974)]; tātad arī 1974. gada vietvārdu vākšanas ekspedīcijā ir reģistrēts mājvārds (jaunsaimniecības nosaukums) *Rùobežnieki* – gluži tāpat kā senākā, 1954. gada, ekspedīcijā. Ja saskaņā ar papildinformāciju vietvārds, ģeogrāfiskā objekta veids vai lokalizācija atšķiras no pamatšķirklī minētā (vai arī iespējams precizējums), papildinformācijas iekavās dots tikai atšķirīgais (resp. precizējums), neatkārtojot to, kas saskan ar pamatšķirkli; ja kāds trešais avots apstiprina atšķirīgo, norāde uz šo trešo avotu dota kvadrātiekavās tieši aiz papildinformācijas par atšķirībām, piem., [*R*.. z Bīriņos 1961 (Skultē 1975 [1980])] – tātad 1975. gada ekspedīcija konstatējusi, ka zemniekmāja *R*.. atrodas nevis Bīriņu

pagastā, bet Skultes pagastā, un lokalizāciju Skultē apstiprina arī 1980. gada ekspedīcija. Papildinformācija, kas iekavās minēta kā otrā, trešā utt., bet nav iekļauta kvadrātiekavās, saistāma ar subšķirkļa pamattekstu, savukārt kvadrātiekavās dotā papildinformācija saistāma ar tieši pirms tam minēto, piem., [*Rũsa* z Bauņos .. E I 89 (.. *Rũsas* 1953 [1974])] – tātad 1974. gada ekspedīcijā, tāpat kā 1953. gadā, šis mājvārds fiksēts daudzskaitļa formā *Rũsas*. Papildinformācijā, kā jau tikko redzējām, var būt iekļautas ziņas arī par citiem šajā pašā pagastā lokalizētiem šā paša šķirkļa vietvārdiem, piem., [*Rûši* z Vārmē E II 105 (U IV 166, 1957, Imantas cp, un *Rûšu- Gaŗâ-* pļava [U IV 167 k], *Rûš-*pļava 1962 ..)] – tātad Vārmes mājvārds *Rûši* papildus pamatavotam fiksēts arī J. Plāķa publicētajā vietvārdu krājumā, kā arī 1957. un 1962. g. ekspedīcijās, turklāt 1962. g pierakstīti arī divi pļavu nosaukumi (nosaukums *Rûšu- Gaŗâ-* pļava atrodams arī J. Plāķa vietvārdu krājumā, nedaudz atšķirīgā pierakstā) un atzīmēts, ka pēc tā laika administratīvi teritoriālā dalījuma šīs mājas atradušās Imantas ciema padomē. Ievadvārds *un* norāda, ka papildinformācijas avots vienlaikus apstiprina arī subšķirkļa pamatteksta informāciju; ja turpretim šāda apstiprinājuma nav, papildinformācija par citu šā šķirkļa vietvārdu parasti ievadīta ar vārdiem *te* (*arī*).

7. Ja papildinformācija no cita avota attiecas nevis uz vietvārdu, lokalizāciju vai ģeogrāfisko objektu kategoriālo piederību, bet gan uz kādu no subšķirkļa pamatteksta iekavās minētajiem papildkomentāriem, piem., uz izrunu vai lokalizācijas precizējumu, šāda papildinformācija līdz ar tās avota norādi dota kvadrātiekavās tieši aiz papildināmā, precizējamā vai koriģējamā komentāra, iekļaujot šo kvadrātiekavu tekstu subšķirkļa pamatteksta iekavās, piem., [*Ābeles* z .. (// *Ābeļi* [izr.: uobeļi 1973]) 1961]. Papildinformāciju, kas kvadrātiekavās dota bez avota norādes, tekstā iekļāvuši vārdnīcas sastādītāji vai rediģētāji.

LVV autori labi apzinās, ka šīs vārdnīcas struktūrā orientēties dažkārt nav viegli, tā var likties pārlieku sarežģīta. Taču vairākpakāpju pakārtotība teksta izkārtojumā, kā arī dažāda veida īsinājumi ļauj šajā tekstā iekļaut maksimālu informācijas apjomu un tādējādi īstenot vissvarīgākos LVV uzdevumus – daudzu Latvijas vietvārdu un iespējami bagātīgas ar tiem saistītās informācijas izglābšanu no aizmirstības un iesaistīšanu zinātnes apritē.

Jāatzīst arī, ka daža laba tekstveides paņēmiena izmantošanā vārdnīcas lietotāji acīmredzot dažkārt pamanīs nekonsekvences. Ja ne attaisnojumam, tad izskaidrojumam jāmin fakts, ka vārdnīcā apvienoti savstarpēji ļoti atšķirīga vecuma teksta slāņi un fragmenti, senākie no tiem tapuši jau pirms vairāk nekā pusgadsimta, un ne visu šķita nepieciešams redakcionāli vienādot. Turklāt arī pats vietvārdu materiāls ir ārkārtīgi daudzveidīgs un palaikam mēdz būt labāk parādāms, atļaujoties kādu nelielu nekonsekvenci apraksta struktūrā (piem., dažreiz ir mērķtiecīgi subšķirkļa galvā dot uzreiz divus vietvārda variantus, ja tos abus divus apstiprina ne tikai materiāla pamatavots, bet arī papildinformācijas avots (-i)).

Paraugam daži LVV pirmā sējuma (*Paaglis–Piķu-*) subšķirkļi un to satura izvērstāks izklāsts:

"Pampja-" pļava Jaunpilī (un – purvs [E II 136, n 1959]) B U V 482.

Rakstu avotā – A. Bīlenšteina vietvārdu krājumā – reģistrēts pļavas nosaukums "Pampja pļava" un purva nosaukums "Pampja purvs" no Jaunpils pagasta (šie reģistrējumi publicēti J. Plāķa sastādītā krājuma "Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi" (2. daļa, 1939) 482. lappusē); J. Endzelīna krājuma "Latvijas vietu vārdi" (2. daļa, 1925) 136. lappusē atrodams tikai minētais purva nosaukums, savukārt 1959. gada ekspedīcijā konstatēts, ka tobrīd purva ar šādu nosaukumu bijušā Jaunpils pagasta teritorijā nav.

Pabẽrzis z Burtniekos E I 90 (*Pabẽ̦rzi* 1974 [1969], "Pabbers" 1638 VAR II 562, "Pabehrsche" 1780. g. Vidz. dr. kr. III 197).

J. Endzelīna krājumā "Latvijas vietu vārdi" (1. daļa, 1922) atrodams Burtnieku pagasta zemniekmāju nosaukums *Pabẽrzis*; gan 1974. gada, gan arī 1969. gada ekspedīcijā tas fiksēts kā daudzskaitlinieks – *Pabẽ̦rzi*, savukārt 1638. gada Vidzemes arklu revīzijas materiālos šis mājvārds pierakstīts kā "Pabbers", bet "Vidzemes draudžu kroniku" publicējumā atrodams 1780. gada pieraksts "Pabehrsche".

Pagalmiņi z Lazdonā E I 17 (1939, Praulienas cp 1970, = Praulienā, "uz augstākas vietas – pagalmiņa – puru un mežu vidū" 1971?).

Lazdonas pagasta zemniekmāju nosaukums ievietots J. Endzelīna krājumā "Latvijas vietu vārdi" (1. daļa, 1922), šo nosaukumu apstiprina 1939. gada ekspedīcija un arī 1970. gada ekspedīcija, precizējot, ka pēc šai laikā spēkā esošā administratīvi teritoriālā dalījuma zemniekmājas *Pagalmiņi* atrodas Praulienas ciema padomes teritorijā; savukārt 1971. gada ekspedīcija šādu mājvārdu reģistrējusi bijušajā Praulienas pagastā, taču domājams, ka reāli tas ir tas pats vietvārds un ģeogrāfiskais objekts (zemniekmāja), kas pārējos izmantotajos materiāla avotos lokalizēts bijušajā Lazdonas pagastā; šajā pēdējā ekspedīcijā arī pierakstīts informanta izteikums, kas saistīts ar mēģinājumu skaidrot vietvārda izcelsmi (izteikumā saglabātas informanta runas īpatnības; konkrētajā gadījumā tās gan no kopvalodas atšķiras tikai vienā vārdā).

Pakšē̦ni z Ērgļos (// *Pakšini*) E I 11 (1970, J. Kr., *Kaln-* un *Lejs-pakšē̦ni* †z Jumurdas cp 1977, "Leyes Pakschen" 1816. g. LVVA 199. fondā; te arī *Pakšē̦nu-* ē̦zē̦rs LME I 482 k [J. Kr., 41,6 ha, Lūn IV 16 k, Pag. apr. 81 k, // *Pakšinu-* ē̦zē̦rs // *Pakšiņ-*ē̦zē̦rs // *Pakšeņ-*, "uz Sausnējas ceļa" 1977, Pakšķin-ē̦zē̦rs skv., = *Pakšē̦nu-* ē̦zē̦rs Jumurdā, pag DR daļā, Avotiņa 1999, 166 k un Pag. apr. 88 k, Konv. VIII 14578 k, XV 30386 k], *Pakšē̦nu-* kalns 1959 [– kalni, samērā lieli, masīvi pauguri, Pakšēnu ez D krastā, Avotiņa 1999, 79]).

J. Endzelīna krājumā "Latvijas vietu vārdi" (1. daļa, 1922) dots Ērgļu pagasta zemniekmājas nosaukums divos variantos – Pakšēņi (stāviem burtiem, tātad kā mazāk drošs) un *Pakšini*; 1970. gada ekspedīcija un novadpētnieks Jānis Krūmiņš apstiprina tikai variantu Pakšēņi, 1977. gada ekspedīcijā toreizējā Jumurdas ciema padomes teritorijā pierakstīti mājvārdi *Kalnpakšēņi* un *Lejspakšēņi*, taču pašu šo zemniekmāju vairs neesot, Latvijas Valsts vēstures arhīva 199. fondā atrodams 1816. g. fiksējums "Leyes Pakschen". Te, t. i., bijušajā Ērgļu pagastā, atrodas arī *Pakšēņu ēzērs*, informācija par šo faktu atrodama gan "Latvijas mazajā enciklopēdijā", gan krājumā "Latvijas PSR ūdenstilpju nosaukumi", gan izdevumā "Pagastu apraksti" (norāde k – t. i., koriģēta forma, – šajos gadījumos nepieciešama tāpēc, ka izmantotajos avotos vietvārds rakstīts stāviem burtiem un ar -ē-, nevis -*ē*-, kā arī LVV būtu bijis rakstāms pēdiņās), šādu ezera nosaukumu apstiprina arī Jānis Krūmiņš un 1977. gada ekspedīcija, kuras laikā fiksēti arī trīs šā ezera paralēlnosaukumi jeb nosaukuma fonētiskie varianti – *Pakšinu ēzērs*, *Pakšiņēzērs*, *Pakšeņēzērs*; 20. gs. 30. gadu skolēnu vākumos ezera nosaukums pierakstīts formā Pakšķinēzērs. R. Avotiņas ģeogrāfiskajā vietvārdu vārdnīcā "Madonas rajons. Kalni. Upes. Ezeri. Purvi. Meži" šim pašam ezeram norādīta lokalizācija bijušā Jumurdas pagasta dienvidrietumdaļā, ezera piederību pie Jumurdas pagasta apstiprina arī "Pagastu apraksti" un "Latviešu konversācijas vārdnīca". 1959. gada Ērgļu pagasta ekspedīcijā pierakstīts kalna nosaukums *Pakšēņu-* kalns, jau minētajā R. Avotiņas vārdnīcā atrodamas ziņas, ka precīzāks nosaukums ir *Pakšēņu-* kalni un ka tie ir lieli, masīvi pauguri Pakšēnu ezera dienvidu krastā.

Subšķirkļa komponenti un to izkārtojums (piemēri)

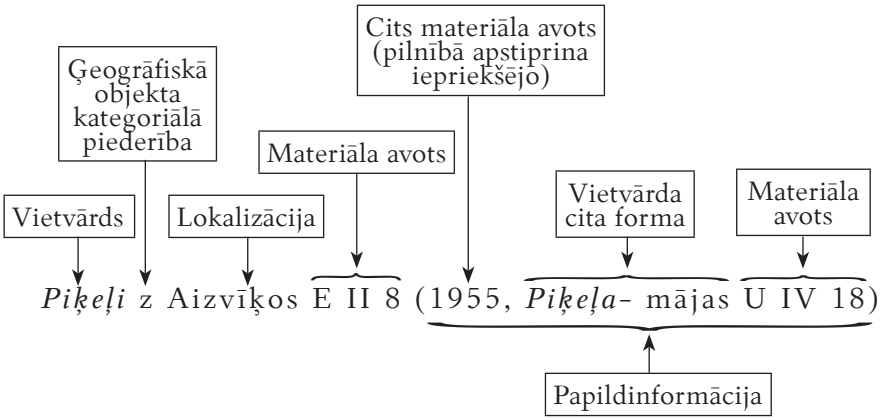

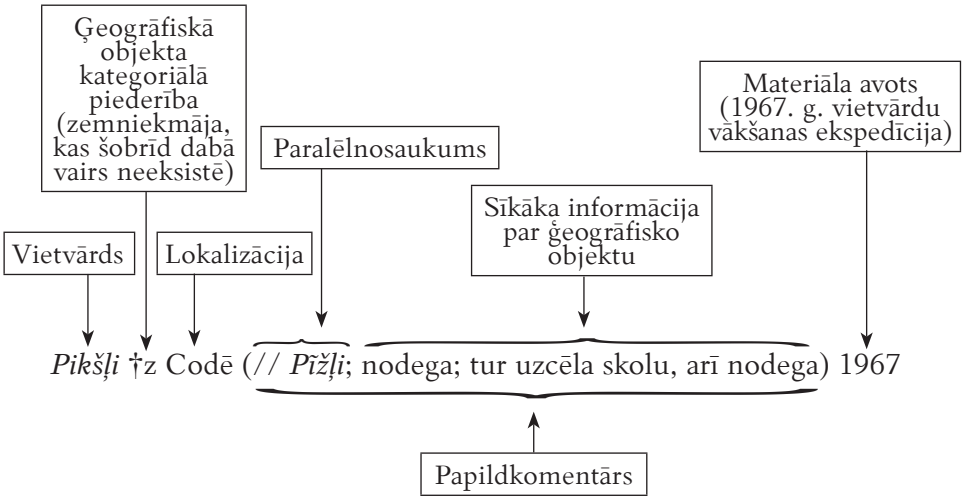

Preface

The fourth volume (*R*) of the *Dictionary of Latvian place names* (*Latvijas vietvārdu vārdnīca* or LVV) is a continuation of Latvian toponymic dictionary intended as a thesaurus of place names, while being perfectly aware that the real thesaurus is impossible in principle (see previous volumes *Latvijas vietvārdu vārdnīca, P (Paaglis–Piķu-)*, Rīga: Latviešu valodas institūts, 2003; *P (Pilaci–Pracapole)*, Rīga: Latviešu valodas institūts, 2003; *P* (*Pracirika–Puožu-*), Rīga: Latviešu valodas institūts, 2010). Thus, the dictionary contains information about all of those Latvian place names that were known to the dictionary compilers till that moment when manuscript was ready.

LVV in many ways continues the dictionary started by Jānis Endzelīns *Latvijas PSR vietvārdi,* 1959, 1961 (Place names of Latvian SSR) (Lvv), however, there are also a number of differences between these two editions. Describing common features of the LVV and Lvv, first of all it has to be pointed out that the volumes of this dictionary share the unity of compiling process, this might also be called continuity, although since the second volume of Lvv (in 1961) there have been several years when work has been continued only by supplementing and systematizing card-index of Latvian toponyms, but the manuscript was not actually written. Unifying basis of the Dictionary is Lvv manuscript compiled by Jānis Endzelīns (and manually copied by Mirdza Brence) written till headword *spēks*. The integrity of Lvv and LVV was also ensured by the personality of Vallija Dambe (1912–1995): she was scientific editor of Lvv, and supplemented the manuscript of the 2nd volume of the Dictionary with apr. 7 author's sheets of the text. Dambe also has compiled the first two LVV volumes "*Paaglis–Piķu-*" and "*Pilaci–Pracapole*" and is one of the authors of the third volume of LVV "*Pracirika–Puožu-*". She finished her work on the Lvv in 1984. The manuscript of the volume *R* compiled by the authors Laimute Balode, Ojārs Bušs and Dzintra Hirša was created under the guidance of Vallija Dambe. There is a lot of common in the structure of the two dictionaries – Lvv and LVV – because the structure of entries of the Place name dictionary developed by J. Endzelīns has been preserved.

At the same time, there are also some significant differences between Lvv and LVV caused by the fact that over 40 years have passed between the second volume of Lvv and LVV volume "*Paaglis–Piķu-*" and the wish to expand the scope of the readers/users of the Dictionary, including more specific information about particular place names. Since the 1950-ies the Card-index of place names of the Latvian Language Institute (University of Latvia) has increased 5–6 times, and almost as many times the amount of material which has to be included in the Dictionary.

Thus, now it is no longer the manuscript of J. Endzelīns that makes a basis of the Dictionary, but a new, self-contained dictionary text has been written and J. Endzelīns' text makes not more than 20 percent of the total amount (in a case when there are not only summarized place names, but also consideration of the place name origin which are found in J. Endzelīns' manuscript, these considerations in LVV text are quoted indicating authorship: JE).

There is a slight difference in target and recipient audience of the Dictionary Lvv and LVV. Endzelīns most of all was interested in place names as in research material for comparative historical linguistics, and LVV material has been selected mainly thinking about the research in this field of linguistics. Therefore, only part of the place names of the same root were included in the Dictionary finishing, for example, with a note *etc.* [Latv. *u. d. c* = 'and many others'].

Relatively new toponyms from the 20th century (for example, a lot of names of new farms) were not included in Lvv, because they, of course, are much less valuable from the point of view of diachronical linguistics. In its turn, ideal goal of the compilers of the LVV would be to declare **all** Latvian place names, but as this objective can not be fully implemented (also because of the constant emergence of new place names), the authors would like at least to approach that ideal. The difference in addressee (main addressee of Lvv – specialists of comparative historical linguistics, LVV – wider range of people) has been the cause that more additional information has been included in LVV, which is not directly related to linguistics, such as geographical or historical facts etc. Last known place name recordings are always indicated, as well as information about the disappearance of the geographical object, if such information exists.

The place names published in LVV and information about them have been taken from very many sources of different degrees of reliability. Also the skills of the participants of the field-work recording the toponyms have been quite different. The compilers of LVV have tried to check the unreliable material, but it has not always been possible to do it.

LVV is not considered as etymological dictionary; etymological comments usually indicate the closest source of toponym coining – lexeme of the Latvian language or neighbouring language. Only sometimes a more detailed etymological comment is given.

As it was already pointed out, the compiler of the first two volumes of LVV is Vallija Dambe. In subsequent volumes of LVV some of her dictionary text formation properties have been preserved (primarily – some structural features of the entries, as well as agricultural artel or collective farm names and street names in this dictionary, although usually these categories of onyms are not included in the general type of dictionaries of place names).

Structure of the Dictionary

Place names in this Dictionary are arranged in certain entries, as far as possible joining toponyms with the same lexical root, i. e., names that belong to the same etymological nest. Sometimes place names coined of two different but homonymous lexical roots, which are actually impossible to distinguish one from another, both are included in the same entry.

Place names in the entry are arranged in such morphological sequence:

nom. sg., for example, *Rags*;

gen. sg. (as a component in collocations and compounds), for example, *Raga- Caurums*, *Raga-* ceļš, *Raga-gala-* ceļš;

nom. pl., for example, *Ragi*;

gen. pl. (as a component in collocations and compounds), for example, *Ragu- birzs*, *Ragu-buļļi*, *Ragu-* kalni;

compounds (if among compound toponyms there are place names with different roots, they are arranged in alphabetic order), for example,

Rag-brūži,

Rag-upīte;

suffix derivatives (in alphabetical order, but grammatical forms of the same derivative – in morphological sequence as it was described above), for example,

Radziņš, *Radziņa-* mežs, *Radziņi*, *Radziņ*-ciems,

Ragainais- gabals,

Ragaines- ganības,

Ragainīte,

Raģa- mežs, *Raģi*,

Raģeļi,

Raģenieki,

Raģīši.

Collocations and compounds with corresponding toponymic lexeme as second (or third) component are arranged in alphabetical order at the end of each part, for example, after all the place names *Rags* follow such compounds as *Abragciema- rags*, *Akmens- rags*, *Akmeņ-rags*, etc.

When arranging place names in alphabetic order, the so-called alphabet of Jānis Endzelīns is used, where long vowels follow after short vowels (*a, ā, e, ē, i, ī, o, ō, u, ū*), diphthong ie – after long vowel *ī* and diphthong *uo* – after *ū*:

a, *ā*, *b*, *c*, *č*, *d*, *e* [and *ę*], *ē* [and *ę̄*], *f*, *g*, *ģ*, *h*, *i*, *ī*, *ie*, *j*, *k*, *ķ*, *l*, *ļ*, *m*, *n*, *ņ*, *o*, *ō*, *p*, *r* [and *ŗ*], *s*, *š*, *t*, *u*, *ū*, *uo*, *v*, *z*, *ž*.

If place names are taken from written sources, also other letters can be used according to origin source, including letters of the alphabet of other languages (mainly German and Russian). Inclusion of such names into Latvian alphabetical order has been conventional relying on approximate place name pronunciation. If a place name as a headword of the entry or

subentry is written in dialectal form, it is included in the alphabetical order according to possible transferred form of the standard language, for example, **Rùomanîca** (in Vīksna, resp., Eastern Latvia) among place names with *Rā-*; also ancient records of toponyms are placed in alphabetic order according to possible pronunciation, for example, homestead name "Radsin" (recorded in 1782 in Ipiķi) – among homestead names *Radziņi*. Some specific letters (for instance., *ä*, *y*) sometimes are used in rendering the pronunciation of toponyms.

Exactly the same place names are arranged by the geographical designation in alphabetical order (see "Abbreviations used for the designation and characterization of geographical objects"): [a. c. see c], ap, av, bazn., c (here also a. c., lc., mc., sā, sc., vas. c., vc.), ce, cp, dī, [dz see mā], dzi, dz. sta, ez, ga, gr, grā, ie, [jmā see mā], [js see mā], ka (here also paka, pka), kh, kp, kr, krū, la, l/a, [lc. see c], le, lī, mā (here also dz, jmā, js, mz, mžs, vs, z), [mc. see c], me, mu, [mz see mā], [mžs see mā], neap, pag, [paka see ka], pc, pgd, pgļ, pils., [pka see ka], pļ, p/s, pu, pusmu, puss, s, [sā see c], [sc see c], sē, sta, str, šķū, ti, tī, u [vas. c. see c], [vc. see c], vējdzi, [vs see mā], [z see mā], zr, zv. In the same alphabetical order some unabbreviated designations of geographical objekts (e.g. skola 'school', zemiene 'lowland') are included.

If the same place names denote the same kind of geographical object they are arranged by the localization in alphabetical order, for example, homestead name *Radziņi* in Bērze, Biksti, Code, Dagda, .. Mangaļi, Mārupe, Matkule, .. Vecgulbene, Veclaicene, Viļķene (localization – usually civil parish names in Locative – are arranged in alphabetical order of Latvian Standard language).

As a headword of the entry the nominative form sg. of the place name is used, if such is recorded in the card-index. If such form is not recorded in the actual place name material, it can be artificially constructed, for example, ****Rasma***. However, more frequently the actual form of the toponym as entry word is given – the first form which in accordance with the structure, has to be described, for example, Genitive plural form ***Rebļu-***. Entry word is written in bold.

If there are many place names in the entry, the ones that make up the larger group (by morphological or alphabetical division), are written in separate paragraphs, separating each following paragraph from each other by a semicolon (;), but the last (or the only) paragraph of the entry – before etymological comments – usually by a colon (:), sometimes – by a semicolon (;).

At the end of the entry a commentary on the origin of toponym is given, the main task of which is to show (if possible) the direct source of coining the place name(s) – appellative or onym of Latvian language or any other language. When possible, a comparison is also given with possible kindred Latvian place names or toponyms of other nations.

The structure of the description of one name of one geographical object

Description of each particular name or subentry consists of four compulsory elements (the first two of which tend to be implicit) and a number of optional components. Compulsory elements in the sequence of description are following: 1) place name (respectively, subentry name), 2) an indication to the geographical object, 3) localization, 4) the source of information. Compulsory elements with or without additional comments (see Note 5)) form the main text of subentry. Optional components of the subentry are following: 5) additional comments from the various sources of information are given in brackets in the interposition between the reference of localization and reference of the source of reference; 6) additional information about the place name from other sources is given in brackets following a basic source; 7) notes related with additional comments are given in square brackets immediately after the additional comment. Each subentry, unless it is the last paragraph, is separated from the next subentry by a comma.

1. Place names are written in the so-called J. Endzelīns' alphabet; place names which correspond to the Standard language (i. e., originally coined in Standard language, as well as the so-called conveyed forms) are given in italics, for example, [*Radziņi*] (here examples in the description of subentry are written using square brackets because italic and quotation marks in the dictionary are used for other specific functions). If some letter does not match the standard pronunciation or its reference is not reliable, it is written in non-italic, for example, [*Rebinovka*]. The whole name is written in non-italic if it is given in dialectal pronunciation, which is different from standard pronunciation or if the pronunciation is not certain, for example, [Rečina]. Geographical nomenclature name – as a component of collocation or compound toponym – is always written in non-italic letters if it corresponds to the category of geographical object, for example, the name of castle mound [*Rèiņu-* pilskalns], cf. Latv. *pilskalns* 'castle mound' (while less frequently used or unused nomenclature words are written in italics and with capital letter, for example, name of the meadow [*Zęlîta- Rãjum̂s*]). If a place name is known only from some written source, it is usually written in non-italic letters, for example, farmstead name ["Rāceņi" in Vidsmuiža]. Though the place names from E I, E II, U IV, U V (i. e., from largest published collections of toponyms compiled by J. Endzelīns and J. Plāķis) are written without quotation marks. If a place name is collocation or compound name, its components (words or lexical root) are separated from each other by a hyphen; there is no interval between the hyphen and the compound components in compound names, for example, meadow name [*Rãjum*-pļavas], but there is interval between the hyphen and the second component in the collocations, for example, [*Ràceņu-* purvs]; hyphen is not used in quotations of ancient sources.

Place names are always written with a capital letter – even if they were written with a small initial letter in the source material (for example, in the collections compiled by J. Endzelīns and J. Plāķis). This adjustment is not shown by the abbreviation k as in other cases of correction. Only the names of inhabitants (pgļ) are written with small initial letter – these names are not place names, but are included into the dictionary, taking into account the close connection between these names and the place names.

Subentry can begin without a place name, i. e. immediately with an indication of category affiliation of geographical object, if a place name is fully identical to that described in the previous subentry (or in the last previous subentry starting with a place name). If the first component(s) of the collocations or compound toponyms is/are identical to the place name of the previous subentry, it/they tend to be replaced by a long dash (e. g., *Rata- kalîns* pļ .., – kalni [one should read: *Rata-* kalni]). If the last component(s) of a place name is/are identical to the place name of previous subentry (or to the aforementioned place name, if more place names are listed), it/they may be not repeated, but a hyphen after the first component suggests about its/their existence (e. g., *Jaûn-ratniẽks* z, *Liẽl-* z, *Vęc-* z [one should read: *Liẽl-ratniẽks* z, *Vęc-ratniẽks* z]). If a place name is completely identical to that previously recorded in nature, but known only from the written sources, in that case only the quotation marks can be written, without repeating the place name [“ ”]. Conversely, if a place name registered in nature differs from the previous place name only by a syllable intonation, in this case only an obvious word segment with this intonation can be given in the text, e. g., [*Lielā- Priẽde* hill in Ērģeme .. 1982, *-rìe-* field in Līksna 1962]. If a syllable intonation is indicated for the long vowel, a lengthening mark has not been used, except in cases where absence of lengthening mark could lead to miscomprehension (for example, lengthening mark is written on the long vowel with falling intonation only if this vowel is a part of tautosillabic combination).

2. Reference to category affiliation of geographical object denoted by a place name usually is given by using an abbreviation, however, rarely mentioned or less clearly defined objects can be named also with the full name or even collocation. It should be noted that denotations of houses of different types (with corresponding abbreviations *dz, jmā, js, mā, mz, mžs, vs, z*) are not separated from each other in the alphabetical arrangement; they can be found in that place of arrangement where abbreviation *mā* ‘house’ should be located. Denotations of a village aren’t separated from each other either (villages denoted with abbreviation *sā* can also be found in place where *c* should be looked for; it should be noted that once the traditional naming of Latgale’s villages as *sādža*, according to Dr. Philol. A. Stafecka among others, does not correspond to the reality of today and should not be continued) as well as denotations of the uplands, i. e., hills and elevations

(elevations marked with a *paka* and castle mounds denoted by *pka* are to be found where *ka* 'hill' should be located). A cross † before denotation of the category affiliation of the geographical object indicates that this object no longer exists in nature. If geographical nomenclature word indicating the category affiliation of the respective object is a part of a place name (compound or collocation), this denotation of the object won't be repeated again (e. g., [*Receles*- tilts in Dikļi]); in such cases the way of writing of the mentioned element with non-italic letters and with a small initial letter in a collocation shows that the element of the place name is also a real denotation of the geographical object.

3. Usually the civil parish in the indication of localization is mentioned in accordance to the administrative territorial division of the 1920-1930-ies (division of civil parishes of 1939 coincides with the traditional division of Latvian language dialects), choosing either historically most correct form from the phonetical and morphological variants of the name (e. g., *Brigi*, not *Briģi*, *Ziemeris*, not *Ziemeri*), or long-lasting and officially used (e. g., *Višķi*). However, in cases when sources were used from which it was impossible to infer reliably the localization within the old borders of civil parishes, the definition mentioned in the respective source is used in localization indication (most often – the localization in region and village or village council according to the administrative territorial division of 1950-1980-ies; the villages and village councils, whose names coincide with the names of the former names of the civil parishes, may not be included in the list of "Localization indications of place names with numbers in the map of Latvian civil parishes and dialects"). Sometimes abbreviation *tag.* (= *tagadējais* 'current') is given before the civil parish name; this is done, if such civil parish was not existing in the parish division of 1920-1930-ies, or if the civil parish boundaries have changed significantly over time. Note, however, that the parish boundaries have changed over the course of the history many times (also the division of civil parishes in the early 1920-ies, when EI and EII were published, is not identical to the division of 1939), thus, unfortunately it is impossible to completely avoid situations where the same geographical object in different sources had different localization indications and therefore it is listed twice or even several times in the dictionary (i.e., as a number of objects localized each in different civil parishes).

4. Each body of subentry is concluded by a source reference, showing from which published or unpublished source information about the place name mentioned in this subentry was acquired. The transcript of the lists of published sources can be found in the "Sources of the place names included in the Dictionary, and literature used in the Dictionary". If only a year is mentioned as a source, a place name together with possible additional information has been recorded in the relevant place names collection expedition or field-work (recorder may have been both a professional

linguist and student, as well as place name enthusiast from the respective region). If a place name has been recorded in the same form in a number of expeditions, LVV text usually contains a reference only to the oldest and the most recent of them. If it was not possible to find out a particular source, abbreviation *p* (= various unidentified sources) was used as the source reference. If the abbreviation *p* is given together with a year, the unspecified source has been published or rewritten in the given year, such an indication – *p* together with a year – occasionally was used when a place name was taken from publications, to which it was not possible referring directly due to the censorship during the period of Soviet occupation. When drafting this volume for publication, we have tried to decipher indirect references, but it was not always possible anymore. Abbreviation *k* (= corrected form) is used mostly after references to the additional written sources, which confirm the place name pronunciation form provided in the subentry head, but without any information about the syllable intonation, pronunciation of narrow or wide *e*, diphthong *uo*, etc. or after the reference to publication of the place names by J. Plāķis, in these cases usually suggesting that the peculiar denotations of syllable intonations used by J. Plāķis have not been republished. In rare cases, the abbreviation *k* indicates to more substantial correction (in comparison to the original source), which was introduced already by J. Endzelīns in his manuscript; in these cases a reference *JE* is added to the mentioned abbreviation.

5. Additional comments from the same source of information, from which the subentry place name has been taken, may contain a variety of information, such as: a) after // – place name variants or parallel forms (e. g., for subentry toponym *Roperbeķi* manor house in Umurga [// "Rotinbeķe"]); b) dialectal pronunciation of the place name, if standardized form is given at the beginning of subentry, which is significantly different from the pronunciation; reproduction of dialectal pronunciation and characters used in the Dictionary meet the traditions of Latvian linguistic literature (see LVDA 16–18); one should take into account that the accuracy of pronunciation records in the materials of less professional collectors tend to be questionable (particularly it refers to palatalization of consonants or lack of palatalization in the place names of Eastern Latvia); when drafting this volume for publication, it was only partially possible to prevent these uncertainties; c) specification of localization within the civil parish (e. g., a connection to village council or village is often mentioned in the materials according to the administrative territorial division, which was in effect at the time of expedition); d) information about the origin of place name found in the source used; e) folk-etymological explanation, brief abstract of stories or legends related to a place name; f) various details on the geographical object denoted by a place name, which can be useful for the explanation of origin or identification of the object (e. g., area of the body of water or length of

watercourse); g) important historical information about the respective geographical object; h) other place names of the same entry localized in the same civil parish (the so-called secondary place names).

6. Additional information from other sources can fully confirm information provided in the body of subentry regarding the place name, category affiliation of geographical object and its localization; in such case only a source of information is provided in the brackets after the main text, e. g., [*Rùobežnieki* new homestead in Tirza 1954 (1974)]; thus, homestead name *Rùobežnieki* has been recorded also during the place name expedition in 1974, as well as in older expedition, which took place in 1954. If, in accordance with the additional information, a place name or a type of geographical object or localization is different from that mentioned in the head entry (or clarification is possible), only the different (i. e., clarification) is given in additional information brackets, without repeating it which is in line with the head entry; if any third source confirms the difference, a reference to the third source is enclosed in square brackets directly after the additional information about the differences, e. g., [*R*.. homestead in Bīriņi 1961 (in Skulte 1975 [1980])] – thus, the expedition in 1975 has found that the homestead *R*.. is not located in Bīriņi civil parish, but in Skulte civil parish, and localization in Skulte is also confirmed by expedition in 1980. Additional information listed as the second, third and so on in brackets, but not included in square brackets is associated with the subentry's body text, while additional information given in square brackets is associated with the directly before mentioned text, e. g., [*Rũsa* homestead in Bauņi .. E I 89 (.. *Rũsas* 1953 [1974])] – thus in expedition of 1974, as well as in expedition of 1953 this homestead name was recorded in plural form *Rũsas*. Additional information, as we have just seen, may contain also information on other place names of the same entry located in the same civil parish, for example, [*Rûši* homestead in Vārme E II 105 (U IV 166, 1957, Imantas cp, un *Rûšu- Gaŗâ-* pļava meadow [U IV 167 k], *Rûš*-pļava meadow 1962 ..)] – thus, homestead name *Rûši* in Vārme in addition to a major source has been recorded also in a place name collection published by J. Plāķis, as well as in expeditions in 1957 and 1962; moreover, two names of meadows were written down also in 1962 (meadow name *Rûšu- Gaŗâ-* pļava can be found also in place name collection published by J. Plāķis, in a slightly different recording) and noted that, according to the administrative territorial division of that time, the house was located in Imanta village council. Introductory word *un* ('and') indicates that the source of additional information simultaneously confirms also information from the subentry's main body; whereas, if there is no such confirmation, additional information about the other toponym of this entry is usually entered with the words *te* (*arī*) ('here (also)').

7. If additional information from another source does not refer to a place name, localization nor category affiliation of geographical object, but

refers to additional comments mentioned in brackets of subentry's main text, e. g., the pronunciation or specification of localization, such additional information together with a reference to its source is given in square brackets directly after the comment which needs to be supplemented, clarified or corrected, including the text in square brackets in the brackets of the subentry's body text, e. g., [*Ābeles* homestead.. (// *Ābeļi* [izr.: uobeļi 1973]) 1961]. Additional information given in square brackets without source references has been included in the text by dictionary compilers or editors.

The authors of *Dictionary of Latvian place names* are well aware that the structure of the dictionary is sometimes not easy to navigate, it may seem overly complicated. However, the multi-subordination in the text layout, as well as different types of abbreviations allow including the maximum amount of information in the text to and thus carry out the most important tasks of LVV – salvage of many Latvian place names and potentially rich information related to them from oblivion and at the same time involvement of these toponyms in scientific circulation.

One should also recognize that the users of the dictionary may notice inconsequence in usage of some text formation methods. The fact that the dictionary combines different layers and fragments of text (the earliest of which were created more than half a century ago, and not all of it seemed necessary to unify editorially) should be mentioned not as an excuse, but as an explanation. Moreover, the place name material is extremely various and occasionally is better perceptible when permitting some small inconsistency in the structure of describing toponyms (for example, sometimes it is purposeful to give immediately two place name variants as entry head names because both are confirmed in the basic source of material, as well as in additional source(s)).

As an example – some subentries from the first volume of LVV (*Paaglis–Piķu-*) and more detailed outline of the content:

"Pampja-" pļava Jaunpilī (un – purvs [E II 136, n 1959]) B U V 482.

In written source – collection compiled by A. Bielenstein (abbreviation B) – there is registered meadow name "Pampja pļava" and swamp name "Pampja purvs" in Jaunpils civil parish (these recordings published in place name collection of J. Plāķis "Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi" (2nd part, 1939), p. 482 (abbreviation U V 482); whereas in the place name collection of J. Endzelīns "Latvijas vietu vārdi" (2nd part, 1925), p. 136 (abbreviation E II 136) only the name of the swamp is mentioned, but during the place name expedition in 1959 it was found that at that time the swamp with such name did not exist anymore in Jaunpils territory (abbreviation n 1959).

Pabērzis z Burtniekos E I 90 (*Pabẽrzi* 1974 [1969], "Pabbers" 1638 VAR II 562, "Pabehrsche" 1780. g. Vidz. dr. kr. III 197).

In J. Endzelīns' place name collection "Latvijas vietu vārdi" (1st part, 1922), p. 90 one can find a homestead name *Pabẽrzis* in Burtnieki civil parish (abbreviation E I 90); during the field work – place name expeditions of the years of 1974 and 1969 – the same homestead name was recorded in plural form (*pluralia tantum*) – *Pabẽrzi*, while in ancient documents – in 1638 in the materials of Lists of Vidzeme Plow Audit (Vidzemes arklu revīzijas liste) this homestead is recorded as "Pabbers" (abbreviation 1638 VAR II 562), but in 1780 in the materials of Chronicles of Parishes of Vidzeme ("Vidzemes draudžu kronikas") as "Pabehrsche" (abbreviatian 1780. g. Vidz. dr. kr. III 197).

Pagalmiņi z Lazdonā E I 17 (1939, Praulienas cp 1970, = Praulienā, "uz augstākas vietas – pagalmiņa – puru un mežu vidū" 1971?)

Homestead name of Lazdona civil parish can be found in above mentioned collection of J. Endzelīns (E I 17), also the same form was recorded during field-work in 1939 and 1970, defining more exactly that according to the current administrative territorial division the homestead *Pagalmiņi* is located in the territory of Prauliena village council (Latv. *ciema padome,* abbreviation *cp*); while the expedition of 1971 recorded such name in Prauliena civil parish, supposedly, it is the same toponym and the same geographical object (homestead) which in previous sources was located in former Lazdona civil parish; during this last expedition some respondent's statement related to an attempt to explain the origin of the place name was recorded as well (respondent's speech peculiarities are preserved in the text).

Pakšķēni z Ērgļos (// *Pakšini*) E I 11 (1970, J. Kr., *Kaln-* un *Lejs-pakšķēni* †z Jumurdas cp 1977, "Leyes- Pakschen" 1816. g. VA 199. fondā; te arī *Pakšķēnu-* ķzķrs LME I 482 k [J. Kr., 41,6 ha, Lūn IV 16 k, Pag. apr. 81 k, // *Pakšinu-* ķzķrs // *Pakšiņ-* // *Pakšeņ-* ķzķrs "uz Sausnējas ceļa" 1977, Pakšķin-ķzķrs skv., = *Pakšķēnu-* ķzķrs Jumurdā, pag DR daļā, Avotiņa 1999, 166 k un Pag. apr. 88 k, Konv. VIII 14578 k, XV 30386 k], *Pakšķēnu-* kalns 1959 [– kalni, samērā lieli, masīvi pauguri, Pakšēnu ez D krastā, Avotiņa 1999, 79]).

In J. Endzelīns' place name collection "Latvijas vietu vārdi" (1st part, 1922, abbreviation E I 11) two variants are given for the homestead name in Ērgļi civil parish: Pakšķēni (non-italic letters, thus less credible form) and *Pakšini*; the expedition in 1970 and local researcher Jānis Krūmiņš (abbreviation J.Kr.) confirmed only the form Pakšķēni; during the expedition of 1977 in Jumurda village council area homestead names *Kalnpakšķēni* and *Lejspakšķēni* were recorded, but with comment that they do not exist anymore; there is record fixed in 1816 in the Latvian State Archive (Fond No. 199, abbreviation VA 199) "Leyes- Pakschen". Here, i. e., in former Ērgļi civil parish, also

the lake *Pakšķēnu ķezķers* is located – such information can be found in "Latvian Small Encyclopaedia" (abbreviation LME) as well as in "Latvijas PSR ūdenstilpju nosaukumi" ("Watercourse names of Latvian SSR" abbreviation Lūn) and in "Pagastu apraksti" (Descriptions of Civil Parishes, abbreviation Pag. apr.) (reference *k* – i. e., corrected form – in these cases necessary because the place name in these sources is written in non-italic letters and with -ē- instead of -ķ-), such name of the lake is also confirmed by Jānis Krūmiņš and by expedition of 1977, during this expedition three parallel lake names or phonetic variants were recorded – *Pakšinu ķezķers*, *Pakšiņķezķers*, *Pakšeņķezķers*; in the materials collected by students in 1930-ies this lake name was written down as Pakšķinķezķers. In the dictionary of place names of Madona region ("Madonas rajons" by R. Avotiņa; abbreviation Avotiņa 1999) localization of the same lake is pointed in South-West part of former Jumurda civil parish; the fact that the lake belongs to Jumurda civil parish also is confirmed by the published sources "Pagastu apraksti" (abbreviation Pag. apr.) and "Latviešu konversācijas vārdnīca" (abbreviation Konv.). During the expedition of 1959 the hill name *Pakšķēnu-* kalns was recorded; also in the already mentioned R. Avotiņa's dictionary it has been said that more precise name of these hills is *Pakšķēnu-* kalni, and that these are large, massive hills on the Southern shore of the lake *Pakšēnu ezers*.
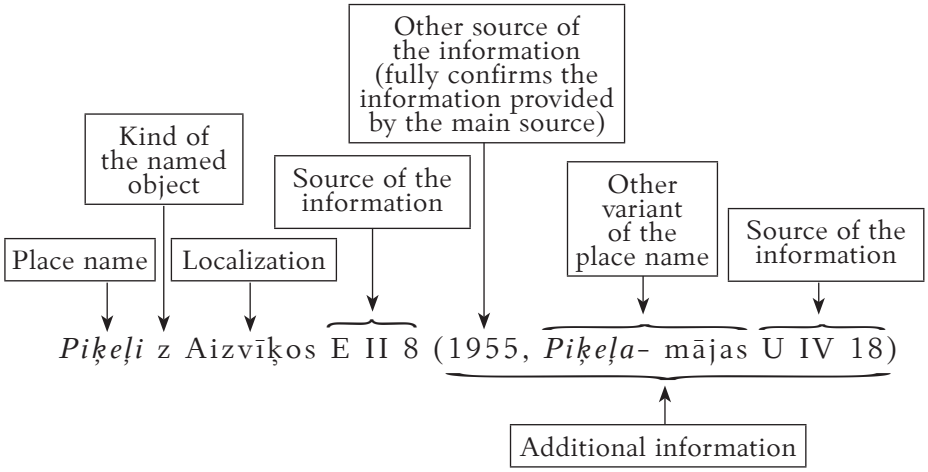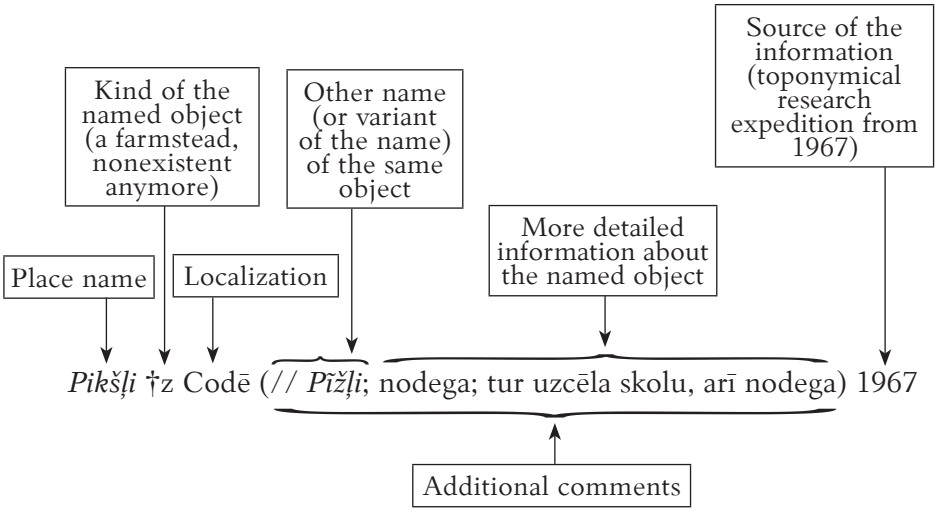
The components of a subentry and their sequence (examples)